



Sekminės — Dievo šventė

KUN. VIKTORAS RIMŠELIS, MIC

Sekminių vardas daug ką mena lietuviui. Iš tolimos praeities prisiminimuose aidu atskamba piemens švilpynės garsai. Ankstyvo ryto gyvulių brydę matai pievų rasoje, kai dar saulė didelė ir raudona. Miško pakraštyje prie raisto geltonų purienų daugybė. Laukuose tylos besiklausydamas girdi vyturėlį, į viršų kylantį, klausaisi, ar neišgirsi pirmo gegutės kukavimo. Namuose šventadieniška nuotaka. Iš darželio kvepia diemedis ir mėtos.

Krikščioniui Sekminių šventės primena besimeldžiančius apaštalus ir Šv. Dvasios atsiuntimą. Apie Tėvo Dvasią Kristus yra daug kalbėjęs. Jis Ją vadino Ramintoja, kuri apaštalus visko išmokys. Ir po Jos atsiuntimo Kristaus bailieji apaštalai drąsiai išėjo skelbti Jo mokslo, krikščinio tikėjusius ir veikė, kaip Kristus buvo išmokęs. Su Šv. Dvasios atsiuntimu prasi-dėjo žmoguje nauja kūryba. Atsivėrė nauja šviesa, kurioje žmogus pamatė, kad jo gyvenimas savąja paskirtimi nėra iš šio pasaulio. Žmogui skirta dalyvauti dieviškame gyvenime. Ir čia, dar regimame pasaulyje, krikščionis sueina į glaudų kontaktą su Javo dievišku pažinimu ir dieviška meile. Iš apreiškimo žmogus gauna tos neprieinamos šviesos dalį, kurioje gyvena pats Dievas.

TURINYS

Šv. Dvasios atsiuntimo šventė. Dr. J. Kriaučiūno jubiliejus.

Jono Kuprio fotografijos.

Kad teatras būtų gyvas. „Mergaitė su pavasario dovanomis“.

Leidiniai. Lietuvos muziejų 150–metis.

Tikėjimo paslaptį pažinimas ir pripažinimas yra kaip tik toji šviesa, kurioje žmogui atsi-skleidžia patsai Kūrėjas savo intymiaame gyvenime. Su išiku-nijimo paslaptimi gavome ži-nią, kad Dievas yra vienas tri-juose Asmenyse. Tai yra žinia apie giliausią dieviškosios gy-vybės paslaptį, kurią mes tu-rime tikėti, nes esame pašaukti dalyvauti toje paslapyje. Dar šioje žemėje žmogaus sieloje, kai ji tampa Dievo vaiku, kai ateina į ją pašvenčiamoji ma-lonė, prasideda dieviškosios gy-vybės vyksmas.

Dvasios veikimas prasideda iš pažinimo. Iš dieviškojo gyveni-mo pažinimo kyla dieviškoji meilė. Dievuje iš pažinimo kyla nauja Asmenybė — Dievo So-nus, o iš tarpusavio meilės — Šv. Dvasia. Dievas, suvokda-mas save, kildina save nauju būdu į naują Asmenį, kurį Evangelija vadina Dievo Žo-dziu. O Šv. Dvasia yra dviejų asmenų, Tėvo ir Sūnaus, meilės ryšys. Ir tas pats yra Dievas, kurį mes vadiname Išmintimi ir Meile.

Dievybės pažinimas iš tikėji-mo tiesų, Kristaus mokymu, yra dieviškosios kilmės, taip pat ir Jo meilė. Atseit, tikėjimu pažįstame Dievą taip, kaip Jis pats save pažįsta, ir mylime taip, kaip Jis pats save myli. Todėl mummyse vyksta dieviš-kojo gyvenimo paslaptys: tikėji-mo ir meilės vyksmas nueina žmogaus sieloje iki dieviškojo Sūnaus gimimo ir Šv. Dvasios gavimo. Atseit, krikščionio sie-loje apsigyvena pati Švč. Tre-jybė. Šv. Jono apaštalo žodžiais tariant, „Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dievuje, ir Dievas jame“ (1 Jon. 4, 16). Taigi krikščionis yra die-viškosios kilmės. Jis taip kaip Kristus, talpina savyje dvi gy-vybės — dievišką ir žmogišką. Dievišką gyvybę Katalikų Baž-nyčia vadina pašvenčiamąja malone, kurios veikimu įveda-ma Dievybė į žmogaus sielą. Iš pašvenčiamosios malonės siela

gauna reakciją dieviškam veik-i-mui.

Dievas yra visur. Kad Jis yra begalinė būtis, mes negalime iš Jo išeiti. Jis duoda mums visą buitį ir visą gyvenimą, bet be ypatingos malonės negalime reaguoti į Jo vidinį gyvenimą. Sakysim, saulė visiems šviečia, bet ne visi į jos spindulius rea-guoja. Jos šviesą mato tik tie, ku-rie turi akis. Dievybei reakcija ateina iš meilės, nes ir Dievas yra Meilė. Katalikų Bažnyčia moko, kad su pašvenčiamąja malone žmogaus sieloje apsigy-vena pati Šv. Dvasia ir su Ja visa Švč. Trejybė. Šv. Dvasiai priskiriamas visas sielos sudie-vinimo darbas.

Taigi nereikia Dievo ieškoti nei danguje, nei žemėje — Jis yra krikščionio sieloje, kai šis turi tą meilę, kuria pats Dievas yra laimingas. Tada žmogaus viduje yra dangus, kuriam jis sukurimo pradžioje yra pa-šauktas. O Dievo garbinti ne-reikia nei kur ant kalno, nei Je-ruzalėje. Jis yra arčiau, negu mes galime tikėtis. Jį reikia garbinti, kaip Kristus sako, tie-soje ir dvasioje. Gyvendami medžiaginiame pasaulyje, mes per daug vertiname tą regimąjį tikrovę. Dvasinė tikrovė yra kur kas tikresnė už medžia-ginę. Dvasia nėra praeinanti kaip šešėlis ar sapnas. Iš dva-sios ateina, kad mes esame, gy-vename, jaučiame, protaujame ir mylime. O Dievo Dvasiai priskiriamas gyvybės kūrimas ir visas tas dieviškas švelnu-mas, kuris dvelkia krikščionio sieloje. Šitai yra, pasakytume, dieviškas pavasaris šioje že-mėje. Tai yra gyvenimo pra-džia, apie kurią šv. Povilas sa-kė: „Ko akis neregėjo, ko ausis negirdėjo, kas žmogui į mintį neatėjo, tai paruošė Dievas tiems, kurie Jį myli“ (1 Kor. 2-9). Sekminių šventės kaip tik mums daug kalba apie gra-žiausias gyvybės apraiškas. Bet tai yra Dievo Dvasios šventė, nešanti dievišką gyvybę į krikš-čionio sielą. Tai daugiau kaip metų kvepėjimas ir gimtojo krašto pasiilgimas. Sekminės yra Dievo Meilės šventė.

Dr. Juozas Kriaučiūnas — lietuviybės puoselėtojas

VIRGINIJA PAPLAUSKIENĖ

Išievių visuomenės ir kultūros veikėjas, dr. Juozas Kriaučiūnas, balandžio 30 die-ną Kaune šventė savo 95-ąjį gim-tadienį.

Daugiau nei pusę amžiaus gyventa svečiuose kraštuose, o prieš keletą metų sugrįžta į tėvynę. Gyvenimas svetur nele-pino, nuolat aitrino tėvynės il-gesį ir meilę. Nostališki jaus-mai skatino dirbti ir kurti Lie-tuvos labui. Savo laisvalaikį, o vėliau, išėjęs į pensiją, ir visą laiką J. Kriaučiūnas dovanojo visuomeniniam, kultūriniam darbui. 1982 m. vykusiame Pa-saulio lietuvių suvažiavime jis apdovanotas Garbės raštu už vaisingą, pasiaukojantį darbą lietuviybės baruose. Lietuvos Respublikos prezidentas, įver-tindamas jo nuopelnus, 1988 metais paskyrė jam Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimi-no 3-ojo laipsnio ordiną.

Juozas Kriaučiūnas gimė 1910 metais balandžio 30 d. No-siedų kaime, Lekėčių vlsč., Ša-kių apsk. Tėvas buvo gera-širdis, sumanus kaimo seniū-nas. Mama išmokė pažinti pir-mąsias raides iš maldaknygės. Jau vaikystėje tėvai įskiepijo jam tvirtus krikščioniškos mo-ralės pagrindus. Pirmuosius mokslus, kaip ir daugelis jo draugų, baigė kaime. Krimto piemenuko duoną — ganė kiau-les ir karves, skaitė knygas. Vėliau ir ūkio darbus dirbo — šienavo, spragilais javus kėlė. Vilkijos keturklaseje pasižymė-jo kaip gabus mokinys. Aktyviai įsijungė į kunigo Žitkaus įkurtą pavasarininkų kuopą, tapo pir-mininku. Vėliau išvyko į Kauną, į „Aušros“ gimnaziją. Pamilsta muziką, teatrą. Gim-nazijoje tampa kooperatyvelio nariu ir įsijungia į jo, šapi-rografu leidžiamo, laikraščio *Sparnai*, redakcinę kolegiją. Sėk-mingai baigęs gimnaziją, ne-turėjo lėšų tolimesnėms studi-joms, dirbo korepetitorium.

1932 m. įstojo į Vytauto Di-džiojo universiteto Medicinos fakultetą. Aktyviai įsijungė į vi-suomeninį darbą. Pirmais stu-dijų metais buvo Vilniui vaduo-ti sąjungos Žaliakalnio sky-riaus narys ir valdybos pirmi-ninkas. Trečiaisiais studijų me-tais įstojo į medikų „Fraternitas Lithuanica“ korporaciją. Buvo šios korporacijos bibliotekininku ir korporacijos valdybos išdininku.

1935 m. vedė mokytoją Ma-gdaleną Andriulytę. Susilaukė sūnaus Rimtauto.

Baigęs studijas, praktiką atli-ko Kauno ligų klinikose, o vė-liau Šakių apskrities ligoni-nėje. Tapęs gydytoju, dirbo Ku-dirkos Naumiestyje sveikatos punkto gydytoju, vėliau ambu-latorijos vedėju. Vokiečių oku-pacijos metais buvo ūkininkų kooperatyvo „Vienybė“ valdybos pirmininku ir vieninteliu gydy-toju. Tuomet, išduodamas pažy-mas apie darbą kooperatyve, jis išgelbėjo ne vieną studentą nuo priverstinio darbo Vokietijoje. Karo sunkumų skatinamas, su-organizavo ir pirmininkavo Sa-vitarpio pagalbos skyriui. Šis skyrius teikdavo pagalbą sun-kiui gyvenantiems žmonėms,

daugiau vaikėms šeimoms, seneliams, invalidams.

1944 m., kaip ir daugelis lie-tuvių inteligentų, artėjant an-trajai rusų okupacijai, buvo pri-verstas pasitraukti su žmona ir mažu sūneliu į Vokietiją. Pasi-traukimo metu teikė pagalbą sergantiems. Berlyno gydytojų valdybos paskirtas dirbti sto-vykoje, esančioje tarp Berlyno ir Potsdamo, o vėliau — Grasle-bene. Pasibaigus karui, gydė žmonės Hanoverio priemies-tyje. Žmona mokytoja. J. Kriaučiūnas įsijungė į visuome-ninį darbą — padėdavo studijuojančiam jaunimui, su ateitinin-kais rengdavo sueigas, skaitė paskaitas, o su skautais vykdavo į stovyklas, surengė pirmo-sios pagalbos teikimo kursus.

1949 m. žmonos giminių dėka išvyko į Ameriką. Turėdamas puikią gydytojo praktiką jis bandė įsitvirtinti savo profes-i-oje. Metus dirbo „Deaconess“ ir Cincinnati (Ohio valstijoje) ir dirbo St. Francis ligoninės gy-dytoju. Porą metų dirbo su grupe amerikiečių gydytojų. Įsi-

į įvairius lietuvių renginius De-troit, organizuodavo įvairias pi-nigines rinkliavas. Aktyviai dalyvavo lietuvių gydytojų draugijos, kurios būstinė buvo Cleveland, OH, veikloje. Lietu-vių gydytojų sąjungai priklausė nuo jos įkūrimo, dalyvavo suvažiavimuose, keletą metų buvo jos pirmininku.

Po sunkios širdies operacijos, 1977 m. apsigyveno Putname, greta Marijos Nekalto Pra-sidėjimo seselių vienuolyno. Putnamo Lietuvių bendruo-menės pirmininkas įtraukė J. Kriaučiūną į darbus. Jis buvo išrinktas į valdybą, o vėliau pirmininku. Šiame poste išbuvo beveik dešimt metų. Apygardos Lietuvių bendruomenės valdy-ba jį išrinko vicepirmininku. Jis tapo Katalikų mokslų aka-demijos nariu. Keliolika metų buvo jos finansų komisijoje, o vėliau ėjo pirmininko pareigas. Įsijungė ir į New York lietuvių gydytojų draugiją, aktyviai da-lyvavo jos veikloje. Putname skaitė paskaitas seselėms ir vietos lietuviams sveikatos, po-puliariomis kultūrinėmis bei

atlikdamas su begaline meile ir rūpestiu. ALKA tapo ne tik Putnamo, bet ir visos Amerikos lietuvių kultūros židiniu.

Dr. Juozas Kriaučiūnas — lie-tuviybės puoselėtojas. Daug jėgų ir laiko paskyrė archyvo propa-gavimui — skaitė ne tik paskai-tas, bet ir bendradarbiavo spau-doje, rašydamas apie sukaup-tą vertingą medžiagą. Jis parašė daug straipsnių įvairiems laik-raščiams, žurnalams, apie ALKA. Jam rūpėjo kultūrinio paveldo išsaugojimas.

Atgavus Lietuvai nepriklau-somybę, iš ALKA į Lietuvos bi-bliotekas, mokyklas, muziejus pradėjo skristi siuntiniai su vertingomis knygomis, išleisto-mis išieivijoje. Kun. Rapolas Krasauskas ir dr. J. Kriaučiūnas siuntė knygas į Mažvy-do Nacionalinę biblioteką, ku-nigų seminarijas, Maironio lie-tuvių literatūros muziejų, Za-navykų krašto muziejų, įvairias mokyklas. Vienas vertingų eks-ponatų — Juozo Tumo-Vaižgan-to kailiniai, buvo perduoti į jo vardo muziejų, įkurtą Kaune.

Dideliu rūpestiu J. Kriaučiūnai buvo kun. Stasio Ylos pastatyta Mindaugo pilis. Jis uoliai ją globojo ir prižiūrėjo. Pavieniams asmenims ar di-desnėms grupėms atvykus į Putnamą, jis maloniai vedė eks-kursijas ir kalbėjo apie Min-daugo pilį, Lietuvos istoriją, su-kauptus ALKA turtus.

Spaudoje pradėjo bendradar-biauti nuo 1951 metų. Rašyti jį skatino kun. Juozas Prunskis, o medicinos spaudoje — jį ragino dirbti dr. Milda Budrienė. Rašė sveikatos, visuomeniniais, kul-tūros, istorijos, religijos, auklė-jimo bei politikos klausimais, pasakojo kelionių išpučius. Jo straipsnius spausdino *Lietuvių gydytojų biuletenis*, *Medicina*, *Draugas*, *Darbininkas*, *Dirva*, *Tėviškos žiburiai*, *Vytis*, *Litua-nus*, *Aidai*, *Pasaulio lietuvis*, *Laiškai lietuviams*, *Tėvynės sar-gas*, *Santara*, *Bendradarbis* ir kt. Rašė ir į anglų spaudą. 1983 m. parengė ir išleido knygą *Fraternitas Lituanica ir Patria, 1908-1983 m.* Parengė nemažai medžiagos Lietuvių Enciklope-dijai. Išleido savo apsakymų, pasakojimų knygą *Školą graži-no*, knygelę apie ALKA. Dabar, gyvendamas Lietuvoje, rašo prisiminimus iš tėviškos istori-jos. Jo gyvenimas Kaune akty-vus — nuolat konsultuoja intere-santus, besidomintių įvairiais klausimais, palaiko tamprų ry-šį su ALKA vadovybe. Jis lan-kosi muziejuose, teatruose, kon-certuose.

Dr. Juozo Kriaučiūno nu-veiktų darbų sąrašą galima būtų tęsti. Sunku patikėti, kad visą tai atliko vienas žmogus. Gyvenimas į apdovanojimo neei-liniais gabumais: puikus gydy-tojas, žurnalistas, paskaitinin-kas, muziejininkas, archyvo direktorius, kruopštus jo tvar-kytojas, kultūros ir visuomenės veikėjas. Atliktais darbais nie-kad nesididžiavo.

Nukelta į 2 psl.



Dr. Juozas Kriaučiūnas.

jungė į Lietuvos Vyčių veiklą, organizavo daiktines BALFo, kuris šelpė DP stovyklas Vokie-tijoje, rinkliavas. Kiek vėliau persikėlė į tos pat valstijos Fairborn miestelį, kur toliau dirbo gydytoju.

Dr. Kriaučiūnas buvo puikus specialistas — mėgstamas ir my-limas žmonių. Jis ramaus, san-tūraus būdo, mokantis spręsti įvairias problemas, turintis puikų gyvenimo patyrimą, ne kartą buvo renkamas įvairių or-ganizacijų pirmininku, vicepi-rmininku, garbės pirmininku, išdininku ar šiaip nariu. Fair-born miestelyje skaitydavo pas-kaitas ne tik medicinine te-matika, bet ir kalbėdavo apie tikrąją padėtį okupuotose ša-lyse, komunizmo gresmę. Jis buvo aktyvus ir labdaringoje parapijos veikloje. Vėliau šeima persikėlė gyventi į Toledo. Dr. Kriaučiūnas ir čia įsijungė į ak-tyvų visuomeninį darbą. Or-ganizuodavo išvykas į Dainavos jaunimo stovyklą, tapo parap-i-jos mokyklos sportininkų ir mokytojų, seselių vienuolių gy-dytoju. Vadovaudavo išvykoms

politinėmis temomis.

Svarbų indėlį lietuviybės puo-selėjimo baruose jis paliko dirb-damas Amerikos lietuvių kul-tūros archyve. Dr. Kriaučiū-nas tapo prel. Juro padėjėju. Su pastaruoju, o vėliau vienas daug važinėjo, rinko archyvinę medžiagą. Taip buvo parvežtas ir išsaugotas ne vienas archy-vas, turintis istorinę išlieka-mąją vertę. Po prel. Juro mir-ties perėmė atsakingas vadovo pareigas. Ilgus metus buvo ALKA direktorato pirmininku. Archyvu įsyrė daug laiko ir jėgų. Tvarkė ne tik kultūrinį palikimą — rankraščius, kny-gas, nuotraukas, bet ir rūpinosi techniniais dalykais — spinto-mis, lentynomis, stogais, staty-bomis, netgi tvarka ir švara. Jam rūpėjo ir prie ALKA esan-čio muziejaus sutvarkymas.

Važinėjo į kitų miestų biblio-tekas, muziejus. Domėjosi kaip eksponuojama archyvinė me-džiaga — kaip pakabinti pa-veikslai, pastatyti biustai, suka-taloguotos knygos. Dirbo įvai-rius darbus, nengaudamas už tai jokio užmokesčio, tačiau viską

Jono Kuprio fotografijos

ALGIMANTAS KEZYS

2005 m. balandžio 22 — gegužės 15 d., Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje

Viena iš pirmųjų fotografijų, pasitinkanti žiūrovą prie patėjimo, rodo parodos autoriaus, Jono Kuprio nufotografuotą demonstruojančių lietuvių plakata, kuriame įrašyta: „Lithuanians are coming“. Šie žodžiai — tai šios parodos bei jos tematikos moto. Visur vien lietuviai — pozuojantys, šokantys, kalbantys, besimokantys, politiškai, kapinėse, meno parodose, mokyklose, susirinkimuose, namuose ir t.t. Tai panorama be aiškios pradžios ir be pabaigos. Stačiai iškarpa apie lietuvių gyvenimą ir veiklą (daugiausia lietuviškoje Čikagoje) Jono Kuprio gyvenamuoju laikotarpiu. Paties ankstyviausios fotografijos siekia 1973 metus („Pavergtų tautų paradas State gatvėje, Čikagoje“, „Sesėlės kazimierietės“) ir baigiasi 2004 metais. Tai lietuvių išeivių Amerikoje kronika ir Jono Kuprio dienoraštis, fiksuojantis tą kroniką foto aparatu.

Pažvelkime į šio darbo išskirtinius taškus.

Parodoje eksponuota serija prasideda išpūdingu montažu apie 2004 metais Čikagoje vykusią lietuvių tautinių šokių šventę. Jono Kuprio sąmoningai nufotografuoti dalyvių vienetai stadijose. Kiekvienos grupės priekyje didelis plakatas, kuriame puikuojasi jų vietovės įrašas — Waterbury, Connecticut, Los Angeles, California, Sao Paulo, Brasil ir t.t. Ir be žodžių aišku, kokios apimties buvo šioji tautinių šokių šventė, subūrusi gausybę jaunimo iš įvairiausių vietovių Amerikoje ir iš kitų kontinentų.

Bet paroda nėra vien apie čionykščius tautinius šokius. Tematikos įvairovė be jokios iš anksto numatytos dinamikos. Šalia šokių vaizdų kabo fotografijos apie šv. Jurgio bažnyčią Čikagoje. Bažnyčia, kaip žinome, neseniai buvo sulyginta su žeme. Tad vaizdai įdomūs ne vien estetiniu, bet ir istoriniu požiūriu. Jonas spėjo įamžinti kodais pamaldžių parapijiečių brangintą Lioro regėtojos statulėlę ir netoliese esančią ir jau gerokai apgruvusią Lietuvišką Auditoriją.

Trikampinę kompoziciją sudaro dekoratyvus kryžiaus kėlimo ceremonija Dainavos stovykloje. Kryžiaus apacia įsėrmusi į žemę, jos viršus pakilęs virš jį keliančių savanorių galvų sudaro trikampio viršutinę įstrižainę. Trikampio šoną uždarė didžiausias ūgiu kelikas, vidų užpildo vis mažėjantys padėjėjai (darbuojasi suaugę ir jų vaikai). Trikampio apacia, tai žemė, kuri suteikia trikampiu solidžią bazę. Fotografo pagautas momentas tampa ir gyvenimiška apraška ir tikslus geometrinės figūros įkūnijimas.

Dainavos stovyklos statybos momentai įdomūs tuo, kad čia darbuojasi mums pažįstami žmonės. Praėjus daugeliui metų, tuos žmones įpratome matyti labiau subrendusius, kai kuriuos ir pražilusius, o nuotraukose jie dar jauni studentai. Mintyse kyla prisiminimų srautas.

Šv. Tėvo Jono Pauliaus antrojo portretas išpraustas tarp minioje besimaišančių gerbėjų siluetų. Apšviestas tik Pauliaus

Jono veidas. Jis prasimuša tarsi skaisai šviesa ir geraširdiškumo aureolė. Fotografijos autorius sukurtas simbolis atitinka tikrovei tiksliai ir iškalbingai.

Parodoje nemažai mūsųose pasižymėjusių asmenybių portretų. Šie portretai tai ne studijos aplinkoje sustatyti modeliai, o patekę į jiems būdingus gyvenimo sukurius bei gyvenimiškas akimirkas. Matome būsimą Lietuvos prezidentą Valdą Adamkų, pozuojantį Amerikos miškų apsuptyje stovyklavietėje, dar jauną vyriškį, šalia kurio stovi jam artima, bet mums nepažįstama stovyklavietė. Lietuvos kariuomenės vadas Kronkaitis atvaizduotas kaip savim pasitikintis karo vadas, aukšto karininko uniforma, gudriomis akimis žvelgiantis į fotoaparato linzę. Čia užtinkame ir didelio Amerikos lietuvių draugo senatoriaus Richard Durbino, Lietuvos Seimo pirmojo Artūro Paulausko, Lietuvos Atgimimo ir ilgamečio seimūno Vytauto Landsbergio ir daugelio kitų įžymybių portretus, kiekvieną užfiksuotą jiems būdingose situacijose. Mums artimesniųjų tarpe pažymėtini: Petras Aleksa, Zita Sodeikienė, Bronius Kviklys, Jonas Dainauskas, gen. Stasys Dirmantas.

Šią apžvalgą tęsiant, tenka dar paminėti neblogai pavykusias Čikagos mero Richard Daley, Simo Kudirkos, dail. Viktoro Petravičiaus pozas. Mažiau žinomų veiklos žmonių įamžinimas fotojuostoje tampa irgi nemažų mūsų istorijos turtu bent mūsų pačių akyse, kai tų žmonių netenkame. Atpažinę jų veidus senose fotografijose, minime juos geru žodžiu ir branginame buvusią draugystę net daugiau negu tada, kai gyvenome kartu, tarsi fotografija juos priartintų prie aukštesnio taurumo laipsnio.

Jono Kuprio portretavimas nerodo jokių pretenzijų į žmogaus, sakykime, „pagarbiniumą“. Jo priėjimas ir prie tikrai nusipelnusių mūsų meilės ir pagarbos asmenų yra paprasčiausias — dokumentinis. Bet tai toks dokumentumas, kuris yra tikrovės, neiškreiptas ir tam asmeniui būdingas. Būtent tokį žmogaus

įvaizdį — taiklų ir neiškreiptą — pateikti žiūrovui reikia ir pažinimo, ir neutralumo, ir tinkamos akimirkos pasirinkimo. Tulas pilietis, pamatęs tokį portretą, jį pagirs, kad geras. Bet gal niekad nesupras, kad tai intuityvaus ir jautraus talento darbas. Tokio taiklumo portretais reikia pripažinti aktoriaus Arnoldo Vokietaičio, Viktoro Naudžiaus, savanorių kūrėjų atvaizdus.

Kalbant apie „momento“ svarbą fotografuojant žmones, atkreiptinas dėmesys į Jono seriją apie „pokštaujancius“ jaunuolius. Pats autorius mėgavosi pokštais savo elgesy ir kalboje su draugais. Dažniausiai tai būna trumpi drąti keli žodžiai, ištarti tyliai, tarsi iš panosės. Bet juos palydintis kerintis šypsnyss jo lūpų krašteluose išduoda fotografo šelmiškus kėslus, nuginkluojančius kitaip manančius. Panašiai jis traktuoja savo „aukas“ fotografijoje — be perspėjimo — pyktį! — ir žengia sau toliau, tarsi nieko nebūtų atsitikę. Tik jis vienas žinojo, kad kažką pagavo. Jo užfiksuoti momentai žavi mus savo netikėtumu ir kamera valdančio taiklumu. Tokio žanro vaizdų parodoje apstu: Roko koncerto atlikėjai visi kaip vienas nusilenkę publikai Brighton Park lietuvių salėje, Lietuvos fondo susirinkimo valdybos nariai reikią savo nuomonę gestikuodami rankomis.

Šiluvos atlaidų procesijoje Jonas pabrėžia ir patį įvykį ir kartu išdėmėtinas aplinkybes. Žinant, kad tokios procesijos vyksta ir kituose kraštuose, pvz., Lietuvoje ar Lenkijoje, ir jos viena į kitą panašios, foto-reportieriui tenka nelengvas uždavinys nustatyti tos ar anos procesijos etnografinės vietovės identitetą, įtraukiant į vaizdą skirtingus šalių ikonografinius elementus. Jono Šiluvos atlaidai vyksta Jungtinėse Amerikos Valstijose — Marijos statulos procesija eina šio krašto gatvėmis, kur virš einančių šiluviečių galvų matosi iškaba „Vienna Beef Hot Dogs“. Kiekvienam aišku ir be žodžių, kad būtent šios Šiluvos procesijos vyksta ne Lietuvoje, o visai kitame pasaulio pusrutulyje.

Jonas prisistatydavo sau savo kamera fotografuoti politinių eisenų vaizdus, vykusius Pavergtųjų tautų parodose, lietuvių demonstracijose Daley Plazą, Čikagoje ar kur kitur, vis fotografuodamas tautiniais rūbais apsidrėžiusias demonstrantes. Tai gražu ir unikalu žvelgiant į visa tai svetimaus

čių akimis. Bet mums ir šiek tiek skaudu. Patys aktyviausi dalyviai — vyresnio amžiaus moteriškes. Yra ir daug vyrų. Jie civilioškai. Yra ir vaikų. Jono nuotraukose parapijinių mokyklų mokiniai vienodai aprenkti, gražiai atrodo, bet įsižiūrėjus į jų veidukus, pastebimas tam tikras nuobodulio laipsnis. Apibendrinant, galima tarti: šiuolaikinės mūsų demonstracijose patriotinių nuotaikų dar netrūksta, bet jos jau vyksta senelių ir vaikų prieglobstyje. Kas bus po jų?

Simas Kudirka mūsų mintyse ir sieloje jau pamirštas. O pirmosiomis jo pasirodymo Amerikoje dienomis jis buvo nešiojamas ant rankų, tikras didvyris, parodęs pasaulio raudonųjų daromas skriaudas mūsų tėvynei. Ką Simas veikia dabar? Prieš keletą metų teko nugirsti, kad dirba valytoju kažkokiam pastate Kalifornijoje. Bet jis išliko aršus kovotojas už Lietuvos išlaisvinimą iš komunistinio jungo bent ano meto dokumentuose, spaudoje, na ir fotografijoje.

Šv. Kazimiero lietuvių kapinės Čikagoje tikra to žodžio prasme lietuviškos. Palyginus jas su kitų tautybių ar kitų tikėjimų laidojimo vietomis, tai beveik kaip etnografinio muziejaus padalinys. Aprodome jas savo svečiams ir didžiujamės jo paminklais ir kryžiais, atliktais žinomų menininkų bei dievdirbių. Kad koks niekadejas neužverstų mūsų kapo vien tik paprasta vėlena ir neapdintų ją dar paprastesnėmis žolėmis (kaip tai vyksta daugelyje netoliese esančių kapinių), mes patys, dar gyvi būdami, pasistatom sau priimtą marmuro paminklą ir pasistengiam jį papuošti sava atributika bei kruopščiai parinkta simbolika. Vieną tokio paminklo pavyzdį rodo Jono fotografija apie kunigą, kuris gyvas stovi prie savo būsimos kapo iš anksto paruošto ir akmenyje iškalto Rupintojėlio atvaizdu.

Grupinėse fotografijose Jonas rodo šauniai pozuojančius šaulių kuopos uniformuotus narius — vienoje grupė vyriškių, kitoje moteriškių. Panašiai sustatyti ir Čikagoje dirbantys Tėvai marijonai ir seselės kazimierietės. Nei vienur, nei kitur jokio jauno veido. Suspaudę širdį ir tiek. Juk tai pasikūninėjimo mohikanai. Šios Jono nuotraukos priskirtinos prie statiškiųjų, t.y. nemeninių Jono darbų. Tačiau ir jose glūdi kažkokia paslaptinga jėga, sukelianti liūdesio bei ilgesio jausmų.

Tuo tarpu Lietuvių fondo veikloje ir ankstyvesnėse ir vėlesnėse dokumentinėse nuotraukose vis tie patys vadovaujantieji veidai. Matyt, buvo per mažai rūpinamasi išsiaiškinti jaunesnės kartos veikėjus, kurie palaipsniui perimtų ankstesniųjų vadovų vietas. Jono užfiksuotose ankstyvųjų vadovų veiduose jau nuovargio žymės. Tai ypač akivaizdu nuotraukoje, vaizduojančioje fondo valdžios vyrų pasitarimą. Susigūžę uždarame ratelyje tariais patys vieni ir jaučia kažkokį nerimą. Fotografuota 2004 metais. Galbūt teisingai nujausta, kas vyksta 2005-aisiais?

Nostalgijos jausmus kelia Jono užfiksuoti Poezijos vakarų momentai. Tai buvo laikai, kada tuose vakaruose dalyvaudavo didieji poezijos galiūnai — Kazys Bradūnas, Bernardas Brazdionis ir eilė mažiau žinomų Jonas parodo tų vakarų sėkmę



Jono Kuprio fotografijų paroda susilaukė daug lankytojų, tarp jų — buvusių dienraščio *Draugo* darbuotojų, atvykusių pasveikinti talentingą fotografa. Iš kairės: J. Kuprys, Emilija Andriulytė ir Dalia Badarienė.

Inos Stankevičienės nuotrauka.

mus. Jei tai pajėgia padaryti paprastas popieriaus lapas ir jame atspausdas paprastas žmonių grupės vaizdas, tai jis jau ne vien lapas. Jame teka gyvieji vandenys, kurie kada nors pažadins vis naujų kartų dėmesį ir meilę.

Į Santaros — Šviesos veiklą Jonas žvelgia šviesesnėmis akimis. Šalia ankstyvųjų šios organizacijos veiklos akimirkų (nuotraukose matome dar jauną dabartinį Lietuvos prezidentą Valdą Adamkų, jau mirusį Santaros — Šviesos steigėją Vytautą Kavolį ir kitus), Jonas įterpia ir dabartinių veiklos vaizdų, žadančių šiai organizacijai šviesesnį ir turiningesnį rytojų. Dar Santarai — Šviesai tvirtai laikantis Amerikos žemėje, būvo kviečiami prelegentai iš Lietuvos, tada dar okupuotos. Kuo toliau, tuo jų įnašas gausėjo. Vietinėms jėgoms senkant, šios organizacijos veikla buvo palaipsniui perkeliama į Lietuvos teritoriją, kur ji tapo dar gajesnė ir energingesnė. Šviesa — Santara pramatė tai seniai ir tam ruošėsi iš anksto. Šiuos savo planus vykdė net ir tais laikais, kai išeivijos politinių organizacijų vadovybės draudė tai daryti. Girdi, mes bendradarbiaujame su okupantais. Tai, turbūt, vienintelė Amerikoje susibūrusi grupė, kuri išpildinėti Lietuvos žemėje sėkmingai (nei Lietuvių fondo, nei Lietuvių bendruomenės pastangos šioje srityje nedavė panašių rezultatų). Jono fotografijose matosi pirmieji Santaros — Šviesos žingsniai šia kryptimi — kasmetiniuose suvažiavimuose, šalia vakaruose subrendusių intelektualų nuotraukų, jau matosi ir pirmųjų prelegentų iš Lietuvos veidai.

Tuo tarpu Lietuvių fondo veikloje ir ankstyvesnėse ir vėlesnėse dokumentinėse nuotraukose vis tie patys vadovaujantieji veidai. Matyt, buvo per mažai rūpinamasi išsiaiškinti jaunesnės kartos veikėjus, kurie palaipsniui perimtų ankstesniųjų vadovų vietas. Jono užfiksuotose ankstyvųjų vadovų veiduose jau nuovargio žymės. Tai ypač akivaizdu nuotraukoje, vaizduojančioje fondo valdžios vyrų pasitarimą. Susigūžę uždarame ratelyje tariais patys vieni ir jaučia kažkokį nerimą. Fotografuota 2004 metais. Galbūt teisingai nujausta, kas vyksta 2005-aisiais?

Nostalgijos jausmus kelia Jono užfiksuoti Poezijos vakarų momentai. Tai buvo laikai, kada tuose vakaruose dalyvaudavo didieji poezijos galiūnai — Kazys Bradūnas, Bernardas Brazdionis ir eilė mažiau žinomų Jonas parodo tų vakarų sėkmę

perpildytos auditorijos vaizduose. Šiuose vakaruose nevaržomi dalyvaudavo ir vyresnieji, ir jaunesnieji lietuvių poezijos kūrėjai ir gerbėjai.

Pasilinksminimai? Taip, ir šių yra Jono fotorepertuare. Įdomiausia pavadintas Rio! Balias, vykęs Pasaulio lietuvių centre. Pirktinės kaukės, neatpažįstami veidų bruožai. Visa tai seniai primta, netrukdo gerai nuotaikai palaikyti. Kitoje fotografijoje dienraščio *Draugo* pokylis. Čia Jonas atkreipia mūsų dėmesį į kėdžių atramas. Nuotraukoje jos rodomos perrištos dideliais kaitais kaspinais. Tamsių kostiumų fone kaspiniai švyti pirmame plane. Šis žiūrovas bandė bergždžiai išpėti jų mįslę. Kam tie didžiuliai kaspiniai kėdžių atramos? Gal dėl to tie kaspiniai įsirežė ir reporterio atmintin labiau nei paties vakaro šurmuly.

Linksma, kaip koks klounas, Jono fotografijoje atrodė tik toks Kezys (Jonas sako, kad nepadoru savo straipsnyje minėti savo pavardę). Bet miniu savo pavardę ne dėl savęs, o dėl paties fotografijos, kuri net ir man patiko (galiu prisipažinti, kad paprastai tai labai nenoriu į save žiūrėti). O Jonas yra Jonas — pagavo nuotaikingą momentą per mano 75-kerių metų gimtadienį ir iki šiol netgi pats negaliu atsiziūrėti į save ir į savo „nuostabią“ pavyzį.

Kitoje nuotraukoje tas pats Kezys šokdina kažkokią merginą pasiutpolkę sukury. Bet ne jis vienas taip šoka. Jo pažįstamas Korkis, nusitvėręs už savę jaunesnę, vos nepargriovė ją aukštelininką. Nuotraukoje jos nugara vos vos nepalietė grindų.

Darius Lapinskas kadaise buvo be galo, be krašto išradingas ir, rodos, nenugalimas rezisierius ir avangardinės muzikos kūrėjas-kompozitorius. Šios jo spektaklių fotografijos primena jo žydėjimo laikus. Jo niekur neužfiksuota nuostata: darykime kitoniškai, kad tik ne žmoniškai. Štai Jono fotografijoje rodoma aktorė pakabinta galva žemyn. Pasiutiškai gera fotografijos kompozicija — galvos plaukai banguodami plaukia svorio centro link, t.y., žemyn. Šėdevriškai išskėstose pozuotojos rankose plazda aktoriškų rūbų skiautuliai, sudarydami čigoniskų spalvų foną. Tai viena iš geresnių Jono fotokompozicijų. Atsiprašau, kompozicija ne Jono, o Dariaus Lapinsko, kuris tais laikais buvo nepažįstamas ir puikus vizualinių objektų ir šiaip rakandų dėlionas. Kitoje fotografijoje sklandžiai išrikiuoti geležiniai vam-

džiai ir „lapinskiškų“ vielų bei gelžgalių kontūrai, kuriuose šventiškai nusiteikusių aktorių šurmuly švencia gero spektaklio pabaigtuves. Gero?

Štai dar vienas Jono šėdevras: devynių žymesnių asmenų portretai, visi senyvo amžiaus veikėjai — veteranai. Visų kaip vieno sučiuptos lūpos pokalbio metu. Tylos minutė? Tarp veikėjų? O gal tai fotografo jancio neatspėta mįslė? Kur tau mįslė? Juk ir tyla, ir veiklos stoka, ir vaizdo mįslingumas turi savo vietą meninėje fotografijoje. Kai fotomenas dar nebuvo išpildinėjęs „tikrųjų“ menų kategorijos, buvo manyta, kad fotografija tai niekas kita, kaip fizinės tikrovės neapdailintas atspindys. Vėliau pradedame apsiprasti su mintim, kad realybės vaizdavimas fotojuostoje gali būti objektyviai imponuojantis ir subjektyviai interpretuojamas. Tie Jono fotografuoti žmonės tarp savęs tikrai ir garsiai kalbėjosi, ir gal net karštai ginčijosi, o fotografo buvo pagauti tarsi tylos minutėje. Bloga interpretacija? O gal gera fotomenininko mąstysena? Ar galima vaizdo prasmę suvokti trumpo momento rėmuose? Kartais gerai fotografijai pavyksta ir gerai pameluoti. Tai dar vienas Jono „šposas“ pro sučiuptas autorius lūpas didžiule jo fotografijų parodoje Čiurlionio galerijoje, Čikagoje.

DR. J. KRIAUCIŪNAS

Atkelta iš 1 psl.

Dirbo kantariai, ramiai, lengvai įveikdavo kliūtis, tarsi visas pasidarytų savaime. Niekad nesiskundė ir neaيمانavo. „Darbas — tai gyvenimo druska“ — sako J. Kriaučiūnas...

Jo gyvenimo kelias sunkus ir akmenuotas — išeivio dalia, pilka stovyklų buitį, darbas svečioje šalyje — užgrūdino ir paskatino kilniems darbams. Visi, kas pažįsta dr. Juozą Kriaučiūną, žavisi jo sielos šviesa, išmintimi. Meilė artimui — pagrindinė jo gyvenimo varomoji jėga. Remdamasis į tvirtą gyvenimo pamatą — krikščionišką moralę, įveikė atšiaurias negandas. Neteikęs žmonius ir vienintelio sūnaus stoisčiai priėmė gyvenimo išbandymus. Milžiniška dvasios stiprybė neleido jam grimzti į pesimizmą, į neviltį. Jis kantriai ir nuolankiai nešė savo gyvenimo našta. Pasaulį mato tik šviesiomis spalvomis, tačiau šalinasi pikty žmonių. „Per visą savo gyvenimą aš neturėjau nei vieno priešo“, — prisitarė jis.



Fotografas Zigmas Degutis taip pat susidomėjo kolegos Jono Kuprio fotografijų paroda.

Inos Stankevičienės nuotrauka.

Kad teatras būtų gyvas

RIČARDAS ŠILEIKA

Rokiškio liaudies teatras skaičiuoja netrumpus metus. 1959 m. gyvavęs dramos būrelis pirmasis Lietuvoje gavo liaudies vardą. Tai visgi buvo įvertinimas. Tuomet teatrui vadovavo Jonas Kavoliūnas, o Vytautas Vajega pastatė pirmąjį spektaklį – Žemaitės „Petra Kirmelį“. Buvo fantazuota apie profesionalėjimą, nes niekas gerai nežinojo, kas yra tas liaudies teatras. Buvo kuriami planai, patarti ir padėti iš Panevėžio atvažiuodavo teatro talentai J. Miltinis, V. Blėdis. Ilgus metus Rokiškio liaudies teatrui vadovavo Jonas Korenka, o jam 2000-aisiais pradėjus dirbti Seime, ketverius metus jį pavadavo Jonas Buziliauskas. Dabar, tiesa, Korenka pasirinko likti Vilniuje, tad Jonas Buziliauskas liko višateisis vadovas.

Jonas Buziliauskas pastatė B. Sruogos „Uošvę“, Žemaitės „Marciją“. Augustino Griciaus „Palangą“ buvo jo, Klaipėdos universiteto Menų fakulteto, Dramos režisūros magistranto diplomatinis darbas. Po jo sekė rimtnis spektaklis – Romualdo Granausko „Rožės pražydėjimas tamsioj“. O pats šviežiausias yra Juozo Marcinkevičiaus „Erelnyčia“.

Tiesa, Jonas dar yra pastatęs monospektaklį „Velnioniškai vienas“, pagal P. Širvio poeziją. Tai pusvalandis šio visų mėgstamo poeto eilių. Veiksmas vyksta kavinėje: pats režisierius persikūnija į poeto lyrinį herojų, o barmenę vaidinanti Irma Kabutavičienė iš tikrųjų yra Rokiškio kultūros rūmų kavinės barmenė. „Velnioniškai vienas“ suvaidintas penkiolika kartų. Šiame teatro dienos proga vėl kartotas. Jis rodomas tik progai pasitaikius ar kam pakvietus: už bilietus rodyti neišeina, kadangi per trumpas.

Yra ir naujų pajėgų. Neseniai rokiškėnas, Klaipėdos universiteto studentas Justas Krasiūnas Rokiškio teatro scenoje pastatė pusdiplominį darbą. Tai spektaklis „Džiazas už dyką“ pagal Tomą Arūną Rudoką. Rudenį Justas neabejotinai šiame teatre kurs diplominį spektaklį. Rudenį taip pat planuojamas Jonas Kavoliūno parašytą pjesę apie Rokiškio krašte gaminamo keptinio alaus tradicijas. Visi

minėti spektakliai yra rodomi ir žiūrimi, išskyrus 27 kartus suvaidintą „Uošvę“, kuri nublėso savaime, tiesiog atgyveno ir jos atnaujinti nebeverta. Kartą ar porą kartų per mėnesį spektakliai vežami parodyti ir kitur. Į užsienį, tiesa, Baziliausko vadovavimo laikotarpiu teatras išvažiavęs nebuvo. Bet aktyviai keliauja po respubliką, nes Lietuvoje mėgėjų teatrų judėjimas gana aktyvus, dažnai vyksta respublikiniai ar tarptautiniai festivaliai (Rokiškio teatras yra buvęs Klaipėdoje, Skuode, Raseiniuose, Tauragėje, Šakiuose, Ukmergėje ir kitur). Rengia ir bilietinius spektaklius. Žinoma, dažniausiai gastroliuoja savaime regione (Biržai, Zarasai, Panevėžys, Pasvalys, Utena, buvo pasiekę ir Radviliškį). Režisierius nori, kad teatras būtų gyvas, kad sukurtas spektaklis būtų rodomas – ir kuo daugiau, ir kuo įdomiau. Nes tai yra ne tik režisieriaus, bet ir tų žmonių, kurie ateina vaidinti darbo įprasminimas.

Tiesa, Jono Korenkos laikais teatras yra vaidinęs Ispanijoje (Žeronos mieste), Prancūzijoje (Bezencone), Rusijoje (Maskvoje, Peterburge), Sibire (Kogolimo mieste), Baltarusijoje, Švedijoje, Danijoje, Vokietijoje. Dabartinis teatro vadovas Jonas Buziliauskas yra išrinktas Lietuvos mėgėjų teatrų sąjungos tarybos nariu. O šios sąjungos prezidentė Danutė Vaigauskaitė yra Šiaurės šalių mėgėjų teatrų asociacijos prezidentė. Todėl tikėtina, jog atsivers didesnės galimybės ir rokiškėnams išvykti į kitas šalis, nes Lietuvos mėgėjų teatrų judėjimas, kaip ir profesionalų, yra pakankamai aukšto lygio. Mūsų teatrui, kurie paskiriami važiuoti į pasaulio festivalius atstovauti Lietuvai, pasirodo ištis gerai. Birželio viduryje rokiškėnai vyks į Latvijos Gulbenės miestą, kuriame vyks tarptautinis festivalis, skirtas to miesto teatro dvidešimtmečiui.

Žinia, kad mėgėjų teatras turi savą išskirtinumą. Mėgėjai ateina praleisti laisvalaikį. Tas principas yra visai kitoks negu profesionalaus teatro. Atėjusiam ir norinčiam vaidinti turi suteikti galimybę. Režisierius Jonas Buziliauskas, žinia, stengiasi, kad jie čia pritiktų, kad jaustųsi jaukiai. Ateinantys žmonės pasitiki jo žiniomis ir

gebėjimu. Anot Jono Buziliausko, kad tik būtų noras. Jeigu žmogus turi norą, tada režisieriaus pareigą tą norą iškelti į paviršių ir stengtis, kad jis ne tik neprapultų, bet dargi suvėšėtų ir virstų pomėgiu. Į Rokiškio liaudies teatrą ateina iš tikrųjų norintys vaidinti. Žmonių ateina įvairių. Konkretiame spektakliui režisierius renka tokius, kokių reikia: tas vaidins, tas vaidins. Ir paima bent du ar tris naujus. Štai atvažiavo Rokiškį dirbti Krašto apsaugos savanorių pajėgų Vycio apygardos vadas Laimis Pakausis. Ir vaidina jau trečiame spektaklyje. Taip pat jau ne pirmą kartą scenoje ir Rokiškio rajono policijos komisariato viešosios policijos tyrėju dirbęs Ramūnas Traškinas. Taip pat dailininkas Sigitas Daščioras, kuris „Džiaze už dyką“ atliko pagrindinį vyrą, grįžusio iš kalėjimo, vaidmenį, „Rožės pražydėjime tamsioj“ vaidino klieriką. Akivaizdu, kad kiekviename naujame spektaklyje jo žinios ir patirtis tobulėja. Žinia, kad mėgėjų teatre yra vienas skirtumas: vieni gali kurti vaidmenį, o kiti gali būti tik savimi. Todėl svarbu pasirinkti vaidmenį pagal aktorius charakterį ar būdą. Iš galinčių kurti vaidmenis minėtini Nerionė Danienė, Nijolė Čirūnienė, Svetlana Artemjeva, Jonas Mažeikis ar dar vienas kitas. Neseniai teatran atėjo Virginijus Mikulionis. Jam apie keturiasdešimt metų, jis niekada nebuvo scenoje, bet nori vaidinti. Iš pradžių buvo pasimegęs ir susikaustęs, bet štai

„Erelnyčioje“ pirmą kartą prieš žiūrovus žandarą ir beprotnamio gyventoją suvaidino gana gerai. Ar Antanas Kriukelis, kuris iš pradžių atėjęs irgi nepajėgė pasakyti trijų žodžių. Todėl pirmuose spektakliuose režisierius jam skirdavo vaidmenis be teksto. Pasirodo, žmogui lengviau, kai jam nurodoma ką veikti. Ne kai stumdama „eik ten, sakyk tą“, bet kada nusakoma veiksmo visa ištisinė linija. Tada jam aišku, ir jis jau užimtas.

Kol kas Jonas Buziliauskas statė tik lietuvių autorių pjeses. Granauską, Žemaitę, Gričių, Sruogą, Marcinkevičių. Bet brandina mintį, kad jau reikia imtis ir klasikos. Žinoma klasika geriau, jeigu tekstą išvažiuoti į Europos teatrų festivalius. Šekspyras galbūt per sudėtingas, bet yra kitų autorių, galų gale Moljeras, jeigu būtų manoma statyti komediją. Anot režisieriaus, svarbu pjesę padaryti savaip, interpretuoti įdomiai lietuviškai. Lietuvių autorių kūriniuose tai savaime aišku. Bet va Vakarų ar Rytų klasikų kūriniuose „atrasti“ lietuviškumą – režisieriui įdomu ir rūpima!

Rinkdamasis Augustiną Gričių režisierius Buziliauskas turėjo sumanymą padaryti parodijų spektaklį. Parodyti visą Palangą: Basanavičiaus gatvės ritmą, reklamą, „šviečiančius ragus“ ir kitas iš užsienių nusizūrėtas vaizdo ar veiksmo „atrakcijas“. Taip pat apnuoginti svetimų dainų uzurpaciją (daugiausia rusiškų) kiekvienam bare. Granausko ėmėsis

gal ir dėl to, kad jo poetinės pjesės herojus, poetas ir kunigas Antanas Vienožindys kilęs iš Rokiškio žemių. Be to, tai buvusi labai dėkinga ir prasminga medžiaga. Komedijos ir pramoginiai užsiėmimai režisierių jau išvargino. Kadangi jis dar trisdešimt televizijos humoro laidoje, darąs serialą „Miestionys“, be to, koncertuojąs su humoro grupe „Ambrozija“. O pastarosios Buziliausko pastatytos pjesės – rimti dalykai, užsiėmimai, kurias jis norėjęs realizuoti.

O balandį Rokiškio kultūros rūmų scenoje pirmą kartą suvaidintos Juozo Marcinkevičiaus pjesės „Erelnyčia“ veiksmas ir kalba sukasi apie vieną žymiausių Aušros poetų ir labai nelengvo likimo žmogų Andrių Vištelį-Višteliauską. Šią pjesę režisierius pasirinko dėl to, kad mūsų laikais ši medžiaga labai aktuali: tai ir siaubinga emigracija, tai ir išlikimo lietuviams klausimas. Pasirinkta tema ir idėja diktavusi galimybes padaryti įdomiai. „Čia ir gražumas, – sako Jonas Buziliauskas, – kad gali padaryti vienaip, gali padaryti kitaip“. Paklaustas, ką jam reiškias teatras, režisierius Jonas patikino, kad tai yra jo laisvalaikis, jo hobis ir jo darbas. Jam gera daryti teatrą, jam tai patinka, jis noris jį daryti. Teatre jis galįs realizuoti daug dalykų. „Jeigu aš turėčiau galimybę čia uždirt tiek, kad galėčiau pragyventi, – tikina Rokiškio liaudies teatro režisierius ir vadovas, – aš nedirbčiau nei televizijoje, nei kitur“.



Romos Balsienės (Elta) nuotrauka.

FRIEDRICH SCHILLER

MERGAITĖ SU PAVASARIO DOVANOM

Vienam slėny pas piemenėlius,
Vos vieversėlis tik pragys,
Ateidavo kiekvienais metais
Mergaitė graži ir nuostabi.

Ne tam slėny ji buvo gimus,
Iš kur ji, nežinojo jie,
Ir veikiai dingdavo jos pėdos,
Vos spėjus tarti jai sudie.

Palaimą nešė jos buvimas,
Širdis ja džiaugės kiekviena,
Bet išdidumas ar puikybė
Sugriaudavo draugystę tą.

Atnešdavo gėlių ji, vaisių,
Išnokusių kituos laukuos,
Kitoj šviesoj, kitokioj saulėj,
Palaimoj geresnės gamtos.

Kiekvienas gavo savo dalį,
Šis vaisių, o gėlių anas;
Jaunuolis ir senelis kretas
Pareidavo su dovana.

Visi svečiai jai buvo brangūs,
Bet kai tenai jauna pora
Atėjo, jai gėlių brangiausių
Tuoj puokštė buvo įteikta.

Vertė Alfonsas Tyruolis

Šių metų gegužės 9 d. suėjo 200 metų nuo vokiečių literatūros klasiko Friedrich Schiller (1759–1805) mirties. Jo, kaip ir Goethe, poezijoje yra lietuvių dainos atgarsiai. Schiller paskutinioji drama „Demetrius“ susisiečia su Lietuvos istorija (garsioji Leono Sapiegos kalba Krokuvos Seime, vertimas Drauge, 1955.05.14 ir Aiduose, 1959, Nr. 9).

PRANAS VISVYDAS

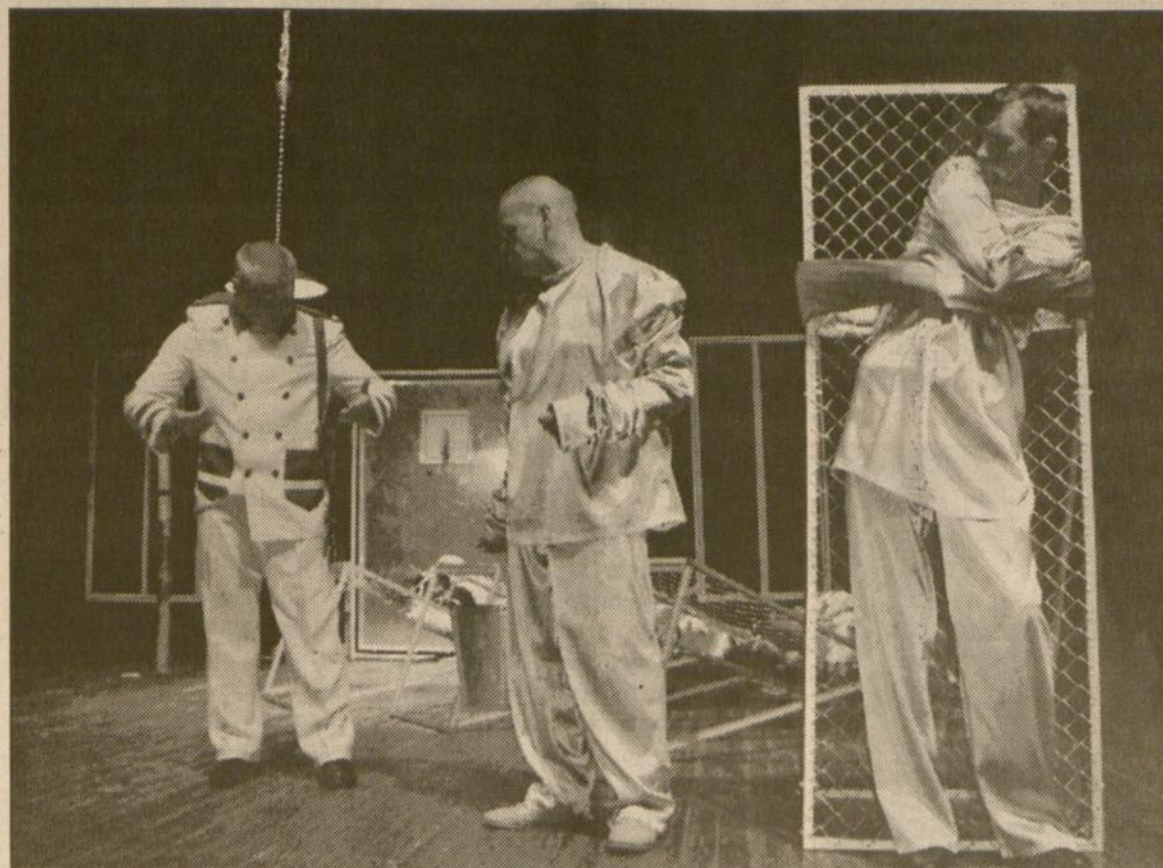
DELČIA

Nors ten dar nebuvai ir nieko dar nepamatei,
o vis dėlto skelbi: viltis ir ten bus pavaldi
nusiminimui gimdančiai Ironijai. Neja, žmogau?

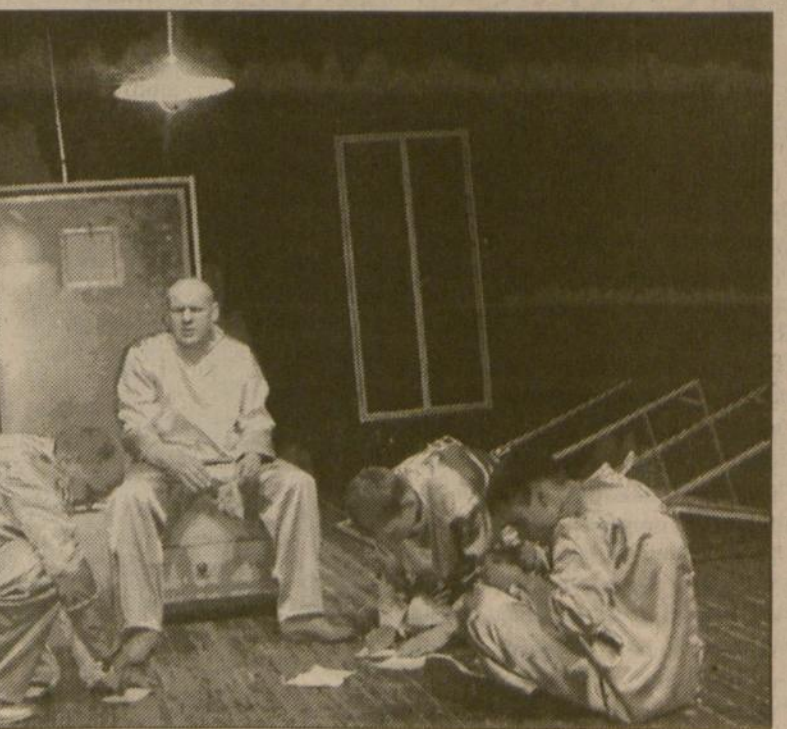
Naujieji kratosi liūdny spėlionių: ateitis
juk tebėra dar neįvykęs, nelytėtas, neįmintas
gyvenimo ir kosmo derinys, daug kuo hitoniškas
nei pranašų, kompiuterių nubrėžtos kategorijos.

Ūmai kas nors globaliniu mastu įvyksta, ar vėl
staiga pamilsti Prozerpiną, o ji tik šaiposi,
jautiesi baisiai sujauktas. Nei patirtis ir nei
analizė visai nepadeda – esi perdėm įjeltas
į geismo galių ošiantį pakrantės sūkuri. Mūša
pasigailėjusi galiausiai išmeta ant smėlio.

Apdžiūvęs saulėj nuo sūrios emocijų drėgmės,
gali ramiausiai pasiguosti: aš esu Visatoje,
kur amžių vyksmą tebevaldo abejingas Chronos
ir jo išmintingoji Fizika. Spėlionės jam ir jai
tėra tik žodžiai, o tavo meilė – vien delčia.



Sigito Daščioro, Rimvydo Pupelio ir Viktorijos Pupelytės fotografijose: įvairios scenos iš Rokiškio liaudies teatro spektaklio premjeros „Erelnyčia“.



Leidiniai



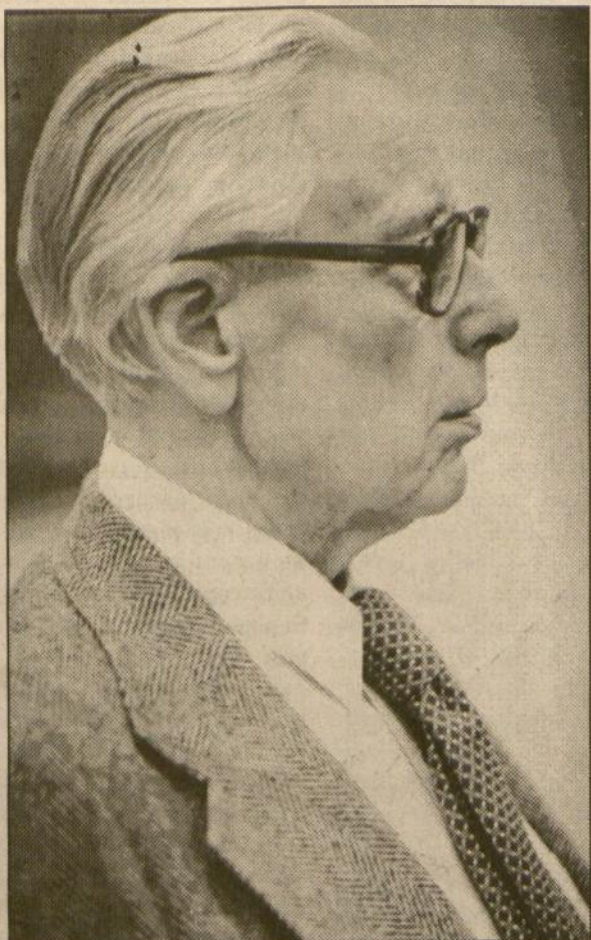
Vincas Rastenis buvo kontroversiška asmenybė

Vincas Rastenis. Tarp kairės ir dešinės, tarp Lietuvos ir Amerikos: straipsnių rinkinys. Sudarytoja Daiva Dapkutė, Lietuvių išeivijos institutas. Išleido Versus Aureus leidykla. Vilnius, 2004, 688 puslapių, kietais viršeliais. Kaina nepažymėta.

Knygos metrikroje pažymėta, kad Vincas Rastenis (1905–1982) buvo žymus išeivijos žurnalistas, politikas, visuomenininkas. „Šiame leidinyje pristatoma tik nedidelė dalis emigracijoje rašytų tekstų, skelbtų *Dirvoje*, *Lietuvoje*, *Metmenyse*, *Santarvėje*, *Tėviškės žiburiuose*, *Akirščiuose*. Straipsniai sugrupuoti tematinio požiūriu ir chronologine tvarka“ (psl. 688). Skaitytojui primenama, kad nuo mėnraščio *Akiričiai* pradžios 1968 m. iki 1981 m. V. Rastenis ten turėjo savo skiltį. V. Rastenis buvo vienas pirmųjų pasisakęs prieš Lietuvos izoliacijos politiką.

Knygos pabaigoje sudarytoja Daiva Dapkutė aptaria leidinio sudarymo principus. Tame skyrelyje aptarti ne tik principai, bet suglaustai duodamas ir pačios knygos turinys. Tuo atitarnauja čia dabar bus pasinaudota.

Knygos pradžioje skelbiami trys – Daivos Dapkutės, Leono Sabaliūno ir Zenono Rekašiaus



Vincas Rastenis.

– įvadai. Pirmajame D. Dapkutė žvelgia į V. Rastenio asmenybę ir jo žurnalistinį palikimą. Likusieji du įvadai yra rašyti V. Rasteni artimai pažinusių, daug su juo bendravusių asmenų.

Knygoje straipsniai sugrupuoti pagal temą ir chronologiją. Rinkinys skirstomas į kelias dalis, o jų susidarė dešimt. Pirmoje dalyje – „Subjektyvūs duomenys. Per individualų plyšelių pažvelgus“ – autorius aprašo savo patirtį, pateikia atsiminimus apie Lietuvą ir jam skaudžius įvykius: Lietuvos tragediją 1940 m., paskutinį

menybės (Vaclovas Sidzikauskas, Jonas Mekas, Pranas Skardžius, Balys Sruoga, Pijus Grigaitis ir kiti). „V. Rastenis niekada neskirstė tik į gerą blogą, teisingą–klaidingą, todėl jo aprašomi žmonės nėra vien 'balti' ir 'juodi'. Jis mėgino kitiems atskleisti šiuos asmenis iš įvairių pusių, pristatyti juos ne tik su jų aureolėmis, bet ir su dėmėmis“ (psl. 663).

Knygos dalyje – „Nuo Vilniaus klausimo iki nacionalizmo sampratos“ – V. Rastenis nagrinėja įvairius klausimus: Vilniaus klausimas, lietuvių lenkų santykiai, religinės tolerancijos sąvoka, „nacionalizmo“, „tolerancijos“ ir „tautos“ sąvokos.

Didžiausią knygos dalį sudaro V. Rastenio straipsniai apie išeivijos svarbias visuomenines, politines, spaudos problemas. Tam skirtos dalys – „Išeivijos visuomenės gyvenimo kasdienybė ir aktualijos“, „Lietuviškos spaudos problemos“, „Kas yra lietuvių bendruomenė?“, „Politiniai veiksniai – tarp iliuzijos ir realybės“.

Į dalį, skirtą išeivijos visuomeninėms aktualijoms, sudėti įvairūs autoriaus straipsniai, dažnai kontroversiški, sukėlę nemažai diskusijų ir prieštaravimų išeivijoje. Skelbiami straipsniai skirti 1966 m. jauni kongresui ir dėl to kongreso kilusiam triukšmui. Čia yra rašiniai apie enciklopedijos leidimą, bendrą finansinių fondų kaupimą, lietuvių išsaugojimo problemas.

D. Dapkutė teigia, kad nemažai priešiški atsiliepimų susilaukė kai kurie V. Rastenio straipsniai, skirti išeivijos spaudos problemoms. „V. Rastenis laikėsi pozicijos, kad spau-

da turėtų užimti tarpinę poziciją tarp visuomenės ir politinių vadų ir drąsiai, be bereikalingų pagražinimų, iliuzijų, saviapgaulių pateiktų informaciją visuomenei apie ne tik malonius, bet ir skaudžius gyvenimo įvykius“ (psl. 664).

Straipsnių dalis yra skirta Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) reikalams aptarti. PLB jis skyrė nemažai dėmesio, pranašaudamas, kad ateityje ji turės galimybių tapti pagrindine užsienio lietuvių organizacija. Politiniuose straipsniuose V. Rastenio dėmesio centre buvo Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo komitetas (VLIK). VLIK nesigalėta kritikos dėl konflikto su diplomatinėmis tarnybomis, dėl vidaus nesutarimų, dėl partinio skaldymo, dėl veiklos aktualumo, naujų kelių ir veiklos metodų. Autorius taip pat iškėlė nemažai problemų kitose organizacijose.

Atskiroje dalyje – „Žvilgsnis į anapus – priverstinės revoliucijos padariniai Lietuvoje“ – išspausdinti V. Rastenio straipsniai skirti Lietuvos reikalams. „Čia jis nagrinėja Lietuvoje vykstančius pasikeitimus, diskutuoja apie iš Lietuvos gaunamos informacijos rinkimą bei pateikimą išeivijos visuomenei, reaguoja į įvykius Lietuvoje – R. Kalantos susideginimą, kunigų protesto laiškus“ (psl. 664).

D. Dapkutė taikliai primena, kad šeštajame dešimtmetyje išeivijos politinis gyvenimas pasikeitė. Atsiradęs kultūrinis ryšys su okupuota Lietuva klausimas suskaldė išeivijos visuomenę. Vieni rėmė ryšius su okupuota Lietuva, o kiti griežtai pasisakė prieš tokius ryšius. Dalyje „Ryšiai su Lietu-

va: tarp optimistinių vilčių ir pesimistų gąsdinimų“ spausdinami straipsniai nagrinėja šią aktualią problemą.

Nuo *Akiričių* pasirodymo 1968 m. iki 1981 m. tame mėnraštyje V. Rastenis turėjo savo skiltį vardu „Atodairai“. Knygoje sutelkti 108 komentarai. Jie buvo skirti išeivijos gyvenimo aktualijoms bei įvykiams ir buvo „vieno įdomiausio ir aktualiausio“ (psl. 665).

Knygos gale pateiktoje „Asmenvardžių rodyklėje“ matome, kokios pavardės knygoje dažniausiai minimos. Reiktų manyti, kad tie asmenys buvo autoriaus ypatingo dėmesio centre. Čia reiktų pridėti, kad dalis pavardžių nurodymų yra apie įvadinčius, ne V. Rastenio rašytus, straipsnius ir asmenų nuorodas ir tuos įvadu nepripažintus prie kitų skaičių. Daugiausia nuorodų susilaukia Kazys Bobelis (32 nuorodos). Po to: Antanas Smetona (su 25 nuorodomis), Simas Kudirka (23), Vaclovas Sidzikauskas (22), Kęstutis Valiūnas (22), Stasys Lozoraitis, Jr. (15), Petras Stravinskas (13), Maironis (12), Juozas Bačiūnas (11), Bronius Nemickas (11), Martynas Gudelis (11), Mykolas Krupavičius (11), Augustinas Voldegaras (11) ir t.t.

Kas buvo Vincas Rastenis? Į tai atsako leidinio sudarytoja Daiva Dapkutė: „Trumpai apibūdinant, tektų pastebėti, kad V. Rastenis išeivijoje buvo laikomas kontroversine asmenybe. Tikriausiai kitaip ir negalėjo būti. Jo įvairiapusė veikla, drąsus sumanymai, nenoras stovėti vietoje, nuolatinis veržimasis į priekį ir naujų veiklos galimybių paieškos, jo atviri, dažnai ironiški straipsniai,

analizuojantys visas, dažnai skaudžias, paprastai kitų nutylimas išeivijos visuomeninio bei politinio gyvenimo problemas, sukelėdavo prieštarų vertinimui... Dėl jo veiklos, atviro ir tiesaus žodžio, vieni jį apšaukdavo jei ne komunistu, tai bent tarnaujančiu komunistinei propagandai, kitiems jis buvo užkietėjęs 'smetonininkas', treptiems per daug linkęs kairėn, per liberalus, dar kitiems per daug pasukęs į dešinę“ (psl. 5).

Labai įdomus Leono Sabaliūno ilgesnis įvadas, baigiamas šiais žodžiais: „Savo įsitikinimus Rastenis apgynė gana didelių nuostolių kaina – teko palikti tulką, delegaciją, redakcinę kolegiją, pirmąsias tautininkų gretas... Traukdamasis iš tų vietų, jis durų neužtrenkdavo. Viltis, mat, dar nebuvo išnykusi – jeigu pasakysit, 'norime, kad būtum su mumis', tai gal vėl visi galėsime dirbt drauge. 'Tikri tautininkai' jam to niekada nepasakė. Tą Rasteniui pasakė Santara-Šviesa“ (psl. 44).

Zenono Rekašiaus įvade aptariami Vinco Rastenio ryšiai su tautininkais, su Santara-Šviesa ir mėnraščiu *Akiričiai*. To mėnraščio pavadinimą sugalvojo V. Rastenis, tuo tapdamas mėnraščio krikštavėliu.

Vincas Rastenis gimė 1905 metais Juozapinėje, Zarasų apskrityje. Taigi, šimet sueina šimtmetis nuo jo gimimo. Daugelio metų jo draugų ir bendraamžių planai išleisti jo straipsnių rinkinį, po mirties praėjus daugiau kaip 20 metų, pagaliau įsikūnijo ir pasiekė skaitytojus. Tai vertingas ir prasmingas šios kontroversinės asmenybės prisiminimas bei pagerbimas.

Romualdas Kriaučiūnas

Lietuvos muziejų 150–metis

LIBERTAS KLIMKA

Gegužės 18-oji – Tarptautinė muziejų diena. Neabejotinai ir Lietuvos muziejai sutiks savo šventę plačiau atverdami duris visuomenei, pažymės šią dieną patraukliais renginiais.

Tai graikai kultūros paveldo įstaigas pavadino *muzeion* – mūsų buveinėmis. Kūrybinio įkvėpimo deivės globoja muziejus. Jų funkcijos – rinkti, saugoti, moksliai tyrinėti bei pateikti visuomenei materialines ir dvasines kultūros vertybes. Ypač tas, kurios sukurtos tautos, atspindi jos valstybingumo kelią. Žmogaus veikla tokia daugialypė; tad ir kultūros vertybės sąvoka turi begalę aspektų. Štai iš kur tokia muziejų įvairovė. Pagal visuomeninę paskirtį jie yra viešieji, mokslo tiriamieji ir komokieji. O pagal kaupiamų vertybių pobūdį – istorijos, gamtos mokslų, technikos, meno, kraštotyros, išskilių asmenybių arba memorialiniai.

Muziejų pirmtakais laikomi Knoso rūmų lobynas Kretos saloje, sukauptas dar XVI amžiuje prieš Kristų; taip pat Vanų dinastijos rūmai bei Ino orakulų archyvas Kinijoje, – jie iš XIII–XII amžių prieš Kristų. Kaip muziejus minima taip pat Nivevijų rūmų Mesopotamijoje biblioteka, įkurta prieš 27 amžius. Antikos laikais garsėjo meno saugyklos Atėnų akropolioje, Pergame, Aleksandrijoje. Romos imperatoriai savo meno kolekcijose susigrobdavo tuometinės Oikumenos – viso pažinto pasaulio – vertybes ir keistenybes. Viduramžių Europoje kultūros centrais tapo viešuosieji; čia buvo puoselėjamas ne tik bažnytinis menas, bet ir mokslas, filosofija. Rene-

sanso laikais radosi gamtos kolekcijos, atspindinčios posūkį į mokslinį pasaulio pažinimą. Apšvietos epochoje rūmuose būdavo steigiami retenybių kabinetai, kunstkameros, mokslinių prietaisų salona. Madinga tapo domėtis mokslo pasiekimais, mėgautis kultūros vaisiais. O štai XVIII–XIX amžiais Europos šalyse buvo įsteigti ir pirmieji valstybiniai muziejai, skirti tautos istorijai. Žinia, jie buvo kuriami privačių kolekcijų pagrindu. Surinkti tokias galėjo tik aristokratai, garsūs krašto giminaičių palikuonys.

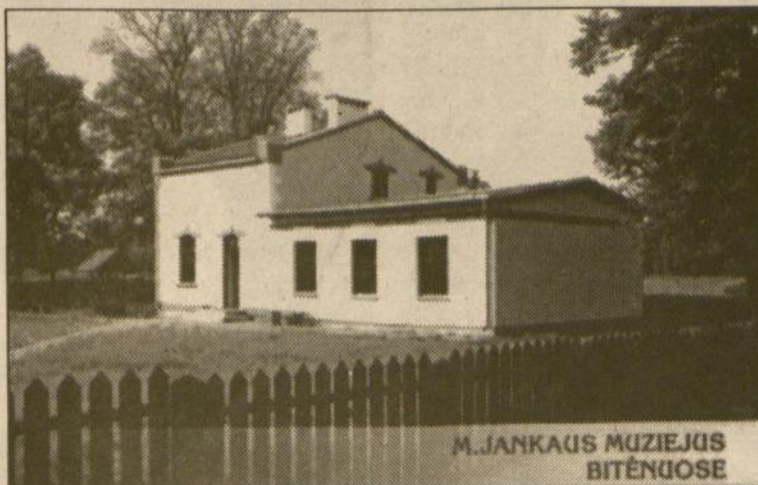
Ne kitaip muziejai atsirado ir Lietuvoje. XVI amžiuje meno ir knygų rinkiniais garsėjo Valdovų rūmai Vilniuje. Pasak popiežiaus nuncijaus Bernardo Bodžiovanio, apsilankiusio Žygimanto Augusto dvare, čia buvo sukaupę senovinių ginklų ir šarvų rinkiniai, juvelyriniai dirbiniai, meniniai baldai, to meto moksliniai instrumentai, laikrodžiai. O Lietuvos didžiojo kunigaikščio bibliotekai reta kuri iš Vakarų Europos galėjo prilygti: trys tūkstančiai tomų; visos knygos įrištos oda su išpaustais pavadinimais, bei valdovo monograma. Testamentu Žygimantas Augustas savo

turtą paskyrė valstybės labui; knygos atiteko Vilniaus jėzuitų kolegijai.

XVII–XIX amžių tarpsnyje turtingais istorinių vertybių rinkiniais galėjo pasididžiuoti daugelis Lietuvos didikų dvarų. Amžininkus stebino Vilniaus vaivados Mikalojaus Kristupo Radvilos, praminto Našlaitėliu, ginklų, meno, monetų kolekcijos ir biblioteka Nesvyžiuje. Kunigaikštis Konstantinas Tyzenhauzas Pastovijų dvare turėjo litografijų ir ornitologinį – savo sumedžiotų paukščių iškamšų bei akvarelinių jų piešinių – kabinetą. Siesikų pilaitėje Dominykas Daugėla visą bokštą buvo paskyręs priešistorinių bei istorinių ginklų ekspozicijai.

Pirmąjį visuomenei skirtąjį muziejų įkūrė 1812 metais rašytojas Dionyzas Poška. Tai garsusis Baublys, išskobtas iš tūkstantmečio ažuolo kamieno, augusio Bardžių dvare laukuose. Sen šio originalaus muziejaus sienos išrašyta lenkų renesanso poeto Jano Kochanovskio strofa, užbaigta paties D. Poškos dvieliu:

Toli jūs nuolat nuo protėvių savo.



M. JANKAUS MUZIEJUS BITĖNUOSE

Sunaikintot valstybę jūs, nugalavot, iš skydo noragą jums kalvis išplojo, Ir ietis kaip iešmą virtuvėj naudojant

O šalmus paskyrėt abrakui seikėti, Arkliams pasižerti, viščiukams perinti. Todėl atminimui šie seni ginklai Čionai surinkti kaip senovės paminklai.

Eilės ir nusako D. Poškos muziejaus sumanymą – jis ne tuščiam smalsumui tenkinti, bet žadinti tautos dvasią, ugdyti patriotizmą ir pilietiškumą. Grafas Eustachijus Tiškevičius (1814–1873) taip įvertino Baublio reikšmę: „Šis muziejus pažadino domėjimąsi krašto istorija ir jos reliktais“. Stebuklas, kad Baublys išliko iki mūsų dienų, nors ir praradęs savo kolekcijas. O pačiam E. Tiškevičiui buvo lemta pratęsti kilnų muziejininkystės darbą, įkuriant pirmąjį viešą, jau bemaž valstybinį muziejų, šiandieninį Lietuvos nacionalinio muziejaus pirmtaką. Grafo būta labai kūrybingos asmenybės, mūsų kultūros labai nuveikusios tikrai daug. 1848–siais metais Eustachijus Tiškevičius kreipėsi į carinę administraciją, kad leistų jo kolekcijų pagrindu mokslo reikalams įkurti Provincijos muziejų. Tačiau leidimas buvo išduotas tik 1855 metų gegužės 11 dieną. Kartu leista sudaryti Lietuvos istorijos tyrinėjimo vienijančią laikinąją archeologijos komisiją. Slapčia buvo viliamasi, kad šis mokslo židiny prapūs uždarytojo Vilniaus universiteto tradicijas; o gal taps ir jo atgimimo pagrindas. Komisijos įstaiga buvo pavadinta Vilniaus senųjų muziejumi. Patalpos išnuomos universiteto rūmuose: tai gražioji Pranciškaus Smuglevi-



Maironio muziejus Kaune.

čiaus salė ir virš jos esančios kitos.

Senųjų muziejus tapo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos ir kultūros paveldo saugykla. Pradžią ekspozicijai davė jo vedėjo E. Tiškevičiaus kolekcijos: monetų, medalių, graviūrų, portretų, istorinių relikvijų rinkiniai ir 3-jų tūkstančių istorinės tematikos knygų biblioteka. Visa tai – *pro publico bono* – plačiai visuomenei. Ir ji neliko abejinga: su entuziazmu rėmė įstaigą, dovanodavo giminės relikvijas, įvairiausias senienas – visa, kas žadino Lietuvos istorinę atmintį. E. Tiškevičius muziejų tvarkė mokslo pagrindais; beje, jis pirmasis mūsų proistorę bei jos archeologinius radinius sukirštė į akmenis, žalvario ir geležies amžius.

Po 1863–čiųjų metų sukilimo carinė administracija suprato padariusi klaidą, leisdama steigti tokį muziejų; tad ėmėsi jį perorganizuoti, valyti nuo „nepageidaujamų“ eksponatų. Bene du trečdaliai jų buvo išvežta į N. Rumancevo muziejų Maskvoje, o ekspozicijai suteiktas rusofiliškas pobūdis. Vedėjas Eustachijus Tiškevi-

čius atstatydyntas, muziejus priskirtas Vilniaus viešajai bibliotekai. Nusivylęs grafas pasitraukė į Astravą dvarą, laiką leisdavo bibliotekoje, rašydamas knygas apie Biržų istoriją, to krašto geologinę praeitį, sudarė lietuviškų medalių katalogą, aprašė savo giminės kapus.

Naujas pavojus muziejui buvo iškilęs I pasaulinio karo metais, taktą jį išgelbėjo dr. Jonas Basanavičius. 1919 m. Senųjų muziejaus rinkiniai buvo papildyti Lietuvių mokslo draugijos rinkiniais; Istorijos-etnografijos muziejus įkurdintas Bazilijonų vienuolyne. Lenkmečiu muziejus neveikė, o rinkiniai saugoti Vilniaus universitete bei J. Basanavičiaus bute. 1941 m. visos muziejinės vertybės perduotos Mokslų akademijai. 1952 m. žymiam kultūros istorikui Vincui Žile-

nui pavyko užbaigti J. Basanavičiaus darbą – įkurti Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejų. Per visus negandų metus sugėbta kai ką išsaugoti iš pačių pirmųjų eksponatų, kai ką atgauti iš Rusiją išvežtųjų vertybių. Vilniaus pilių Naujajame arsenale muziejaus ekspozicija atidaryta 1968 m. lapkričio 5 d.

Lietuvos istorijos ir etnografijos muziejus kaip pagrindinių valstybingumo istoriją ir kultūros raidą atspindinčių kolekcijų saugotojas 1992 m. buvo pavadintas Lietuvos nacionaliniu muziejumi. Šiandien šioje tautos paveldo saugykloje, jos septyniuose skyriuose – baltų archeologijos, viduramžių archeologijos, etninės kultūros, istorijos, naujausiųjų laikų istorijos, ikonografijos, numizmatikos – yra per 998 tūkstančiai eksponatų. Muziejus šiemet įvairiais renginiais plačiai pažymės 150 metų profesionaliosios muziejininkystės sukaktį. Neseniai jame atidaryta labai įdomi archeologijos paroda „Žiemgaliai“, ekspozicija parengus kartu su Latvijos istorijos Rygoje, Šiaurės „Alkos“, Joniškio ir Mažeikių muziejais.

Artėja atostogų metas. Daug įdomaus galima pamatyti, patirti keliaujant ir po Lietuvą, lankantis jos muziejuose. Džiugina tai, kad mūsų muziejai ėmėsi plačios edukacinės veiklos, sukviečia visuomenę į turtingus renginius, mokslines konferencijas ir istorinių įvykių paminėjimus, išleidžia svarbių kultūrai leidinių.